

HISTORISCHE VERENIGING OUD-SCHIPLUIDEN

Secretariaat: Otto van Zevenderstraat 2
2636 HN Schipluiden
tel. (privé) (015) 3809389
info@historischeverenigingoud-schipluiden.nl

Nieuwsbrief voor leden en donateurs, eind april 2020

Dames en heren,

U begrijpt dat door het coronavirus onze publieksgerichte activiteiten niet kunnen doorgaan.

Hieronder valt de dubbellezing op 7 mei in de Hoornbloem, waar Gemma van Winden-Tetteroo en Cor Rieke zouden spreken. Beiden hebben over de oorlogbelevissen van hun vader geschreven. Deze bijeenkomst verplaatsen we naar het najaar. De tentoonstelling '75 jaar Bevrijding, Oorlogsverhalen en Oorlogsattributen' in Museum Het Tramstation verlengen we tot het najaar. Deze expositie kunt u wel alvast thuis bekijken. Henk Groenendaal heeft een korte film gemaakt, waarin hij een overzicht geeft van alle onderwerpen die in de tentoonstelling getoond en besproken worden. Zie onze website: www.tramstationschipluiden.nl
Helaas kan de in juni geplande excursie naar het kerkdorp 't Woudt ook niet doorgaan. Na 1 september bekijken we hoe we met de geplande Jubileumlezingen (twee stuks) in Den Hoorn en Schipluiden omgaan.

Jubileumbundel

Deze activiteit gaat wel door. De uitgave van de bundel, tevens Jaarboek 2019-2020, blijft gepland in september. In stilte wordt op dit ogenblik door meerdere auteurs thuis gewerkt aan artikelen voor de feestelijke Jubileumbundel. Een belangrijke bijdrage wordt de geschiedschrijving van 50 jaar Oud-Schipluiden in tien delen, afgewisseld door twintig aansprekende artikelen met onderwerpen uit ons werkgebied. Daarnaast is er in de bundel aandacht voor de gebruikelijke Beeldkroniek van Midden-Delfland, de Archeologische Kroniek, de verslagen van de Vereniging, het Museum en de Bibliotheek. In een **volgende Nieuwsbrief (eind augustus)** zullen we u informeren hoe u aan de Jubileumbundel kunt komen. Voor leden en vrienden is dit boek gratis.

Contributie

Veel leden en vrienden hebben in de afgelopen maanden hun contributie overgemaakt. Dikwijls is er meer gedoneerd dan het **minimum bedrag van €25,-**. Hier zijn wij heel blij mee. Leden en vrienden die nog geen contributie hebben overgemaakt, verzoeken we dit alsnog te doen, op **NL30RABO0358261546 t.n.v.**

Historische Vereniging Oud-Schipluiden, onder vermelding: Contributie 2020.

Door de sluiting van het Museum hebben wij nu geen andere inkomsten. De gemeente heeft een aantal subsidies voor Cultuuractiviteiten, als onderdeel van de bezuinigen, geschrapt. Wij staan dus zelf voor de kosten van de uitgave van de extra dikke Jubileumbundel. Als we alle contributie binnen hebben, kunnen we dit betalen. Uit onze reserves wordt dit begrotingsjaar ook geld vrijgemaakt voor de aanbouw van de luifel.

Onzekere tijden

We leven in de tijd van het coronavirus met veel onzekerheden. In een korte periode zien we veel mensen ziek worden en overlijden. Door de overheid zijn ons als veiligheidsmaatregel allerlei beperkingen opgelegd. De onduidelijkheid over hoe dit afloopt, is nog groot. Zijn er van dit soort pandemieën parallellen in het verleden te vinden? Enige voorbeelden:

Arie de Bruijn bezocht in de jaren negentig van de vorige eeuw regelmatig Museum Het Tramstation. Aan de keukentafel vertelde hij veel verhalen. Zijn vader stierf in 1918 aan de Spaanse griep. Hij was niet de enige in Schipluiden. De jonge Arie, net 12 jaar oud, moest in het vervolg als hulp meevaren op het schip van zijn vader, naar bijvoorbeeld Amsterdam en omgeving, om groente af te leveren en turf op te halen.

Jacob Moerman (1878-1964), mijn opa, woonde zijn hele leven in Maasland. Hij was de oudste van negen kinderen. Hij en zijn jongste broer bleven leven. De andere zeven kinderen stierven tussen vier en elf

maanden, kort nadat er geen moedermelk meer voor hen was. Stromend water en riolering waren er nog niet; koemelk bevatte dikwijls nog schadelijke bacteriën en virussen. De sterfte was in de periode 1880-1890 in veel dorpen in de omgeving groot vanwege dysenterie, tyfus en soms ook cholera.

In 1603 werd Claes Dirxsz. door de kerkenraad van 't Woudt ontboden. Hij had op het bruiloftsfeest van zijn zoon gedanst. Dansen en spelen werden in die tijd streng door de Calvinistische Kerk afgewezen. Claes stelde zijn komst voor de kerkgemeenschap, om zijn schuld in het openbaar te belijden, nog even uit. Onverwachts overleed hij binnen enkele dagen aan de pest. 'Also gebeurt het dicwiils', moraliseerde ds. Fenacolijs in het notulenboek, 'dat na overmatige blijdschap, bijzonder wereltsche, ooc grote droeffheyt navelcht'. Pestepidemieën kwamen in de zeventiende eeuw nog een aantal malen voor.

In de Middeleeuwen maakten de Europeanen voor het eerst kennis met deze ziekte, die ook wel met de term 'zwarte dood' wordt aangeduid. In februari 1369 vond een grafelijk onderzoek plaats, waaruit bleek dat er in Woud-Harnasch 90 mensen woonden. Een vergelijkbaar onderzoek in 1371 maakte duidelijk dat de bevolking hier teruggelopen was naar 52 personen. Vrijwel zeker kwam dit door de hevige pestepidemie die in de zomer van 1369 veel slachtoffers maakte (minstens een derde van de bevolking). De parochie 't Woudt kon door de terugval van het aantal parochianen lange tijd geen eigen pastoor meer onderhouden. De gevolgen van zo'n epidemie werkten vroeger vaak nog een of meer generaties door.

Klaaswaal of Schipluiden

Victorine Hefting was een groot kenner van het werk van de schilder J.B. Jongkind (1819-1891). Zij heeft zijn gehele oeuvre beschreven. Begin jaren tachtig van de vorige eeuw had ik een discussie met haar. Zij was van mening dat het afgebeelde schilderij het dorp Klaaswaal voorstelde, waar de schilder enige malen bij zijn zus, die getrouwd was met de predikant, heeft geloged. De kerk zou op die van Klaaswaal lijken. Ik ben echter van mening, dat we met een Wintergezicht op Schipluiden te maken hebben, het dorp dat Jongkind in zijn jeugd vaak te voet of per trekschuit passeerde. Onderweg maakte hij schetsen, die hij later soms uitwerkte in een ets, aquarel of olieverf. In dit geval betreft het een schilderstuk.

Een blik op oude kaarten en een recent bezoek aan Klaaswaal, maakte duidelijk dat dit dijkdorp in de Hoeksche Waard nooit aan een breed water heeft gelegen. Dit is wel het geval met Schipluiden. Jongkind moet vanaf Schout Jansheul (vanaf de noordzijde) een schets van het dorp Schipluiden hebben gemaakt. Links zien we boerderij Abbestee, die de kunstenaar op zijn schilderij wel met enige vrijheid heeft afgebeeld. De ligging klopt exact. In het midden bevindt zich de hervormde kerk van Schipluiden, met houten toren, een zogenoemde dakruiter. De kerktoren in Klaaswaal is van steen en iets uitgebouwd. De oriëntatie van de kerk, de vorm van het schip en de torenspits van Schipluiden kloppen met de werkelijkheid. Rechts van de kerk is op het schilderij de achterzijde van de dorpsbebouwing te zien. Bij de smederij en bakkerij stonden schoorstenen, die Jongkind blijkbaar heeft waargenomen. Rechts van de Gaag, die hier nog steeds breed is, loopt de weg naar Schipluiden. Vroeger werd er 's winters veel geschaatst op de vaarten bij het dorp.

Dit zijn twee korte verhalen van de voorzitter. Bijdragen van leden of vrienden zijn hartelijk welkom. Ook prangende historische vragen zijn welkom. Indien nodig brengen we een extra Nieuwsbrief uit.

Het bestuur wenst u sterkte in de komende maanden. Wij hopen met elkaar op betere tijden. Volg voor nieuwe berichten onze websites www.historischeverenigingoud-schipluiden.nl www.tramstationschipluiden.nl en Facebook.